

CAPITOLUL I

TEORIA FLUXURILOR FINANCIARE

Cuvinte cheie:

flux real/flux financiar, flux monetar/flux nemonetar, încasări/plăți, venituri/cheltuieli, ciclul de exploatare/din afara exploatării, ciclul de investiții/dezinvestiții, ciclul de finanțare/de repartizare

1.1. Noțiunea de flux

Întreprinderea este unitatea de bază a economiei naționale, acea componentă a societății în care se plămădește cea mai mare parte a bunurilor necesare existenței și dezvoltării continue a acesteia. Ea poate fi asemuită cu un organism complex, în care are loc combinarea factorilor de producție, după anumite reguli, pentru transformarea bunurilor și serviciilor cumpărate în produse și servicii vândute, necesare existenței societății umane.

Din punctul de vedere al analizei pe bază de fluxuri, *întreprinderea este „o structură vie, dinamică, plasată în centrul vieții economice și traversată de un ansamblu de fluxuri de intrare și de ieșire”*¹.

„*Fluxul reprezintă orice mișcare generată de o operațiune desfășurată de întreprindere având un impact fie imediat, fie la termen asupra trezoreriei*”².

Definiția dată de B. Esnault și C. Hoarau³ este mai complexă: „concept de natură economică, noțiunea de *flux* corespunde unei mișcări sau transfer a unei cantități de bunuri, de servicii sau de monedă, în timpul unei anumite perioade”. Ei remarcă faptul că, în economie fluxurile sunt cel mai adesea discontinue, spre deosebire de lumea fizică unde acestea sunt continue.

¹ M. Ternisien, *Comprendre l'entreprise par les flux*, 2ème éd., La Villeguerin Editions, Paris, 1990, p. 20

² M. Ternisien, *Op.cit.*, p. 21

³ B. Esnault, C. Hoarau, *Comptabilité financière*, Presses Universitaires de France, Paris, 1994, p. 31

Relația „flux-mișcare contabilă”⁴ nu poate fi privită sub dublu aspect: dacă toate fluxurile sunt mișcări contabile, nu toate mișcările contabile sunt fluxuri, de exemplu:

- operațiunea de reevaluare a activelor, nu are drept consecință modificarea trezoreriei, ea permite prezentarea structurilor bilanțiere cât mai aproape de valoarea lor reală;
- operațiuni având ca scop fie: actualizarea valorii bunurilor prin intermediul procedurilor contabile de tipul amortizărilor sau provizioanelor; viramente dintr-un cont în altul (trecerea imobilizărilor în curs la imobilizări propriu-zise, creșterea capitalului propriu prin încorporarea de rezerve, prime de emisiune, trecerea subvențiilor pentru investiții la venituri, corectarea înscrisurilor eronate, etc.); activarea veniturilor, respectiv cheltuielilor înregistrate în avans; variația stocurilor; producția imobilizată; de a reflecta modificările ce au avut loc în perimetrul întreprinderii, cum ar fi: operații de fuziune, de absorbție, aport parțial de active, etc. Toate aceste operațiuni nu generează fluxuri monetare, nu au un impact asupra trezoreriei.

Cantitățile de bunuri și servicii cumpărate în timpul unei perioade, reprezintă fluxuri reale de intrare, cărora le corespund fluxuri financiare de ieșire, iar produsele și serviciile vândute în cursul aceleași perioade, reprezintă fluxuri reale de ieșire și le corespund fluxuri financiare de intrare. Schematic relația dintre aceste categorii de fluxuri se prezintă astfel:

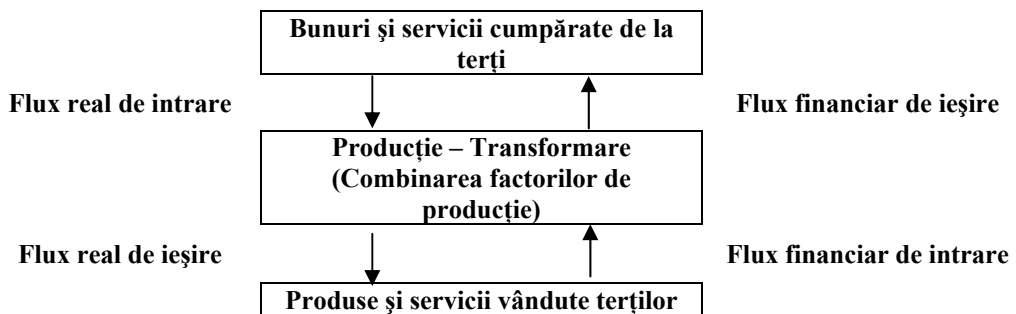

Figura 1.1 – Corespondența dintre fluxurile reale și fluxurile financiare

Tema de autoevaluare nr. 1 Care este diferența dintre fluxurile reale și fluxurile financiare?

⁴ B. Esnault, C. Hoarau, Op. cit., p. 54; M. Ternisien, Op. cit., pp. 21-25

1.2. Tipologia fluxurilor

Primul autor care evocă dinamica fluxurilor financiare este genialul economist și profesor german **E. Schmalenbach**, în lucrarea “Dynamische Bilanz”⁵. Studiul său asupra fluxurilor financiare este organizat în trei etape:

În *prima etapă*, el arată că este posibil să se calculeze rezultatul, pornind de la o situație simplă a trezoreriei, dacă sunt îndeplinite două condiții:

- nu există decalaje în timp privind operațiile care generează venituri, respectiv cheltuieli și încasarea, respectiv plata acestora;

- fluxurile generate de operațiile care afectează patrimoniul corespund în totalitate, veniturilor și cheltuielilor, fără să existe altfel de modificări.

În urma acestor ipoteze, avem următoarele relații de echilibru:

Încasări – Plăți = Variația trezoreriei

Venituri – Cheltuieli = Rezultat

Variația trezoreriei = Rezultat

În *a doua etapă*, Schmalenbach dezvoltă modelul, prin luarea în calcul a decalajelor în timp, care există între formarea rezultatului și mișcările trezoreriei. Astfel de decalaje, necesită înscrierea în activul sau pasivul bilanțului, a creanțelor, respectiv datoriilor. Atunci când efectele fluxurilor asupra trezoreriei și rezultatului nu sunt concomitente, introducerea „conturilor de așteptare” (cheltuieli de plătit și venituri de încasat) permite transformarea fluxurilor în stocuri.

În *a treia etapă*, modelul anterior este amendat cu fluxuri noi, generate de operațiile de capital: creșterile sau diminuările de active (generate de operațiile de investiții sau de dezinvestiții) și diminuările sau creșterile de pasive (generate de operațiile de finanțare sau de repartizare). Aceste operații de capital dau naștere fluxurilor de trezorerie simultane sau decalate în timp.

Fluxurile sunt măsurate în interiorul unei perioade de referință alese, în general exercițiul financiar, prin urmare ele au o dimensiune periodică.

R. Zisswiller⁶ face următoarea clasificare a fluxurilor:

Fluxuri reale sau fizice, care cuprind mișcările de bunuri și servicii;

Fluxuri quasi-reale care constau în mișcări de valori ocazionate de diverși factori de producție: de ex. munca depusă de salariați, ea fiind retribuită prin salariul cuvenit, etc.;

⁵ E. Schmalenbach, Dynamische Bilanz, după N. Feleagă (coord.), Contabilitate aprofundată, Ed. Economică, București, 1996, pp. 55-57

⁶ R. Zisswiller, L'analyse de l'entreprise par les tableaux de flux financiers, Annales de Sciences Economiques Appliquées, vol. 38, nr. 3, 1982, p. 57

Fluxuri financiare care constau în plata fluxurilor reale și quasi-reale.

Fluxuri financiare cu contrapartidă se caracterizează prin înlocuirea imediată sau la termen a unui activ real cu monedă și invers. Ele apar în cazul achiziționării/vânzării unui bun sau serviciu cu plata imediată sau amânată (pe credit comercial). Fluxurile financiare cu contrapartidă au incidență asupra trezoreriei (imediat sau la termen) sub formă de încasări sau plăți de numerar; vorbim de fluxuri de lichidități.

Fluxuri financiare autonome, care se traduc de asemenea prin incidența asupra trezoreriei, dar care nu sunt contrapartida unui flux de bunuri sau servicii. Aparțin acestei categorii: plata dividendelor, plata unei datorii, plata cheltuielilor financiare, plata impozitelor, taxelor și vărsămintelor asimilate, acordarea sau primirea de împrumuturi.

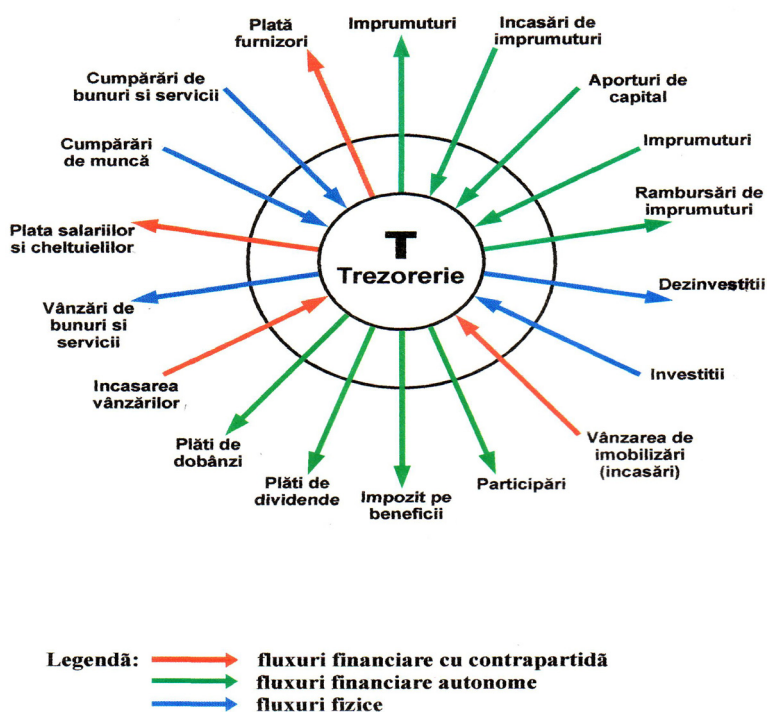

Figura 1.2 – Schema fluxurilor fizice și financiare

După M. Ternisien⁷, există două tipuri de capital cărora le corespund, două tipuri de fluxuri, astfel:

⁷ M. Ternisien, Op. cit., pp. 27 – 28

- capital economic (sub forma imobilizărilor și stocurilor) evidențiat în activul bilanțului și căruia îi corespund *fluxuri economice* (care nu sunt altele decât *fluxurile din exploatare*).

- capital financiar (reprezentat de capitalul propriu și capitalul împrumutat) evidențiat în pasivul bilanțului și căruia îi corespund *fluxuri financiare* (sau *fluxuri autonome*).

Mai mult, fiecărui post de bilanț (stoc) îi corespunde un flux și invers, fiecărui flux îi corespunde un post de bilanț (stoc) așa cum rezultă și din figura de mai jos:

Stoc	Flux
ACTIV	
Imobilizări necorporale	Investiții/Cesiuni de imobilizări necorporale,
Imobilizări corporale	corporale
Imobilizări financiare	Investiții/Cesiuni de imobilizări financiare
Stocuri	Δ Stocuri
Creanțe	Δ Creanțe
Investiții financiare pe termen scurt	Δ Investiții financiare pe termen scurt
Disponibilități	Δ Disponibilități
PASIV	
Capital propriu	Creștere/Retragere de capital
Amortizare, Provizioane	Autofinanțare
Datori financiare	Δ Datori financiare
Datori furnizori	Δ Datori furnizori
Datori sociale și fiscale	Δ Datori sociale și fiscale

Figura 1.3 – Legătura stoc - flux - stoc

B. Colasse⁸ face următoarea clasificare a fluxurilor: *fluxuri patrimoniale*, *fluxuri financiare*, *fluxuri monetare*

Fluxurile patrimoniale sunt fluxuri de drepturi și obligații înregistrate de contabilitate deoarece aceasta este concepută, pe de o parte, pentru a descrie și a măsura patrimoniul întreprinderii și, pe de altă parte, pentru a analiza și măsura variația sa periodică.

⁸ B. Colasse, Comptabilité générale, 2ème éd., Economica, Paris, 1988, p. 205

B. Colasse apreciază că fluxurile patrimoniale, nu au în mod obligatoriu, un impact asupra lichidităților întreprinderii. Este motivul pentru care le clasifică în trei categorii:

- fluxuri patrimoniale care au un impact imediat asupra lichidităților, ex. toate cumpărările plătite imediat și toate vânzările încasate imediat;
- fluxuri patrimoniale care au un impact ulterior asupra disponibilităților întreprinderii, ex. cumpărările și vânzările pe credit comercial;
- fluxuri care nu au nici imediat, nici ulterior, un impact asupra lichidităților, ex. cheltuielile privind amortizările și provizioanele generează un flux de diminuare a valorii, nu un flux de lichidități.

B. Colasse acordă calificativul de „monetare” fluxurilor patrimoniale din prima categorie, cel de „financiare” fluxurilor din prima și a doua categorie (prin urmare ansamblul fluxurilor financiare îl include pe cel al fluxurilor monetare) și „nemonetare” celor din a treia categorie.

Nu departe de considerațiile lui B. Colasse, se situează clasificarea lui **H. Stolowy**⁹. În analizele lui apare o categorie distinctă, aceea de *fluxuri supletive*.

Fluxurile financiare: corespund mișcărilor presupuse de activitatea întreprinderii, fiind generate de tranzacțiile cu alți agenți economici:

- fluxuri de bunuri și servicii;
- fluxuri monetare: încasări și plăți;
- fluxuri financiare amânate (ex. cumpărările și vânzările pe credit comercial).

Mișcările corectoare de valori: ele au ca scop actualizarea valorii bunurilor și celorlalte elemente patrimoniale, prin intermediul diferitelor proceduri contabile (amortizări și provizioane), virările de la un cont la altul (trecerea imobilizărilor în curs la imobilizări terminate, rectificarea formulelor contabile eronate etc.) și operațiile pur contabile precum: reevaluarea anumitor posturi din bilanț. Aceste mișcări sunt calificate, adesea, ca non-fluxuri.

Mișcările supletive sunt reprezentate de cheltuielile și veniturile constatate în avans.

B. Esnault și C. Hoarau¹⁰, disting următoarele categorii de fluxuri:

- *fluxuri financiare care corespund fluxurilor reale sau fizice care au o incidență imediată sau ulterioară asupra trezoreriei, după cum tranzacțiile sunt decontate imediat sau pe credit;*

⁹ H. Stolowy, Les tableaux de financement et de flux. Que sais-je?, PUF, 2ème éd., Paris, 1998, p. 9

¹⁰ B. Esnault, C. Hoarau, Op. cit., p. 65

- *fluxuri financiare autonome fără contrapartidă fizică, care au un impact imediat sau ulterior asupra trezoreriei*, în funcție de existența sau nu, a decalajelor de plată în timp (ex. plata obligațiilor fiscale și sociale, etc.);
- *mișcările contabile fără incidență asupra trezoreriei*, care au ca obiect: fie ajustări ale rezultatului la inventar (ex. evaluarea stocurilor, delimitarea cheltuielilor și veniturilor în timp); fie actualizarea valorii bunurilor sau creanțelor, prin intermediul procedurilor contabile (ex. amortizările, provizioanele, virările contabile de la un post la altul, reevaluări); fie să contribuie la modificarea perimetrului întreprinderii (ex. operații de fuziune, absorbție, aport parțial de active etc.).

G. Charreaux¹¹ distinge, în interiorul unei perioade de referință alese, 2 tipuri de fluxuri:

- *fluxuri de trezorerie*, care reprezintă agregate determinate însumând fluxurile de lichidități care sunt obținute în perioada reținută. Fluxurile de intrare constituie încasările, iar fluxurile de ieșire plățile;

- *fluxuri de fonduri*, care fac referire la bilanțul funcțional. Ele corespund variației stocurilor de utilizări sau de resurse și sunt considerate fluxuri potențiale de trezorerie, în măsura în care conduc pe termen lung la un flux de trezorerie efectiv.

Δ Stocurilor de utilizări	Flux de utilizări	Flux de resurse
Δ Imobilizărilor brute	Investire	Cedare
Δ NFRE	Creștere	Scădere
Δ NFRAE	Creștere	Scădere
Δ Valorilor disponibile	Creștere	Scădere
Δ Stocurilor de resurse	Flux de utilizări	Flux de resurse
Δ Fondurilor proprii de origine externă	Rambursare de capital	Creștere de capital
Δ Fondurilor proprii de origine internă	Dividende	CAF
Δ Datoriilor financiare	Rambursare datorii	Datorii contractate

Figura 1.4 – Principalele fluxuri de utilizări și resurse

¹¹ G. Charreaux, Gestion financière, Ed. Litec, Paris, 1991, p. 354

Prin urmare, după destinația lor fluxurile se împart în:

- *fluxuri de utilizări*, determinate de creșteri ale elementelor de activ sau diminuări ale elementelor de pasiv;
- *fluxuri de resurse*, determinate de diminuări ale elementelor de activ sau creșteri ale elementelor de pasiv.

Există și opinia¹², potrivit căreia criteriul funcțional delimitează următoarele fluxuri:

- *fluxuri de investiții/dezinvestiții* corespunzătoare operațiilor cu imobilizări;
- *fluxuri de finanțare* aferente operațiilor de procurare sau de rambursare a resurselor permanente;
- *fluxuri de repartiție* corespunzătoare operațiilor de repartiție (ex. plata dividendelor și a dobânzilor)
- *fluxuri de exploatare* corespunzătoare tranzacțiilor legate de desfășurarea activității ordinare a întreprinderii (inclusiv fluxuri legate de activitatea din afara exploatarii).

Contul de rezultate cuprinde ansamblul fluxurilor care permit crearea bogăției, plecând de la un ansamblu de venituri și un ansamblu de cheltuieli. El prezintă variația bogăției întreprinderii, permite calcularea unui rezultat net pozitiv (profit) sau a unui rezultat net negativ (pierdere). Potrivit noilor reglementări, fluxurile pot fi clasificate astfel:

- *fluxuri din activitatea de exploatare*;
- *fluxuri din activitatea financiară*.

Iuliana Țugui¹³ face următoarea clasificare a fluxurilor:

- *fluxuri reale*, concretizate în intrări și ieșiri de bunuri și servicii în cadrul tranzacțiilor economice;

- *fluxuri financiare*, care includ mișcările cu influențe asupra trezoreriei. Fluxurile financiare sub formă de încasări și plăți se mai numesc fluxuri monetare (sau de trezorerie), iar cele care îmbracă inițial forma creanțelor sau datoriilor și ulterior vor afecta trezoreria se mai numesc fluxuri decalate (sau amânate).

- *fluxurile de rectificare* care rezultă din operațiuni ce au rolul de a evidenția valoarea reală a patrimoniului, dar care nu vor avea influențe asupra trezoreriei.

¹² J.Y. Eglem, A. Philipps, C. Raulet, *Analyse comptable et financière*, 7ème éd., Dunod, Paris, 1999, pp. 139-140

¹³ Iuliana Țugui, *Contabilitatea fluxurilor financiare: modelări, analize și previziuni financiar-contabile*, Ed. Economică, București, 2002, p.52